

УКРАЇНА

(19) UA (11) 53163 (13) U
(51) МПК
C01B 25/42 (2006.01)МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІОПИС
ДО ПАТЕНТУ
НА КОРИСНУ МОДЕЛЬвидається під
відповідальність
власника
патенту

(54) СПОСІБ ОДЕРЖАННЯ ПОДВІЙНОГО ТРИМЕТАФОСФАТУ НАТРІЮ-НІКЕЛЮ (II)

1

(21) u201003792

(22) 02.04.2010

(24) 27.09.2010

(46) 27.09.2010, Бюл.№ 18, 2010 р.

(72) ЛАВРИК РУСЛАН ВОЛОДИМИРОВИЧ, КОР-
НІЄНКО ЗОЯ ІВАНІВНА, НАГОРНИЙ ПАВЛО ГРИ-
ГОРОВИЧ, КОПІЛЕВИЧ ВОЛОДИМИР АБРАМО-
ВИЧ(73) НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУР-
СІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ(57) Спосіб одержання подвійного триметафосфа-
ту натрію-нікелю (II), що включає використання
розплаву механічної суміші полікристалічних ре-
човин, який **відрізняється** тим, що механічну су-
міш NaPO_3 та $\text{NH}_4\text{H}_2\text{PO}_4$, з відповідним мольним

2

співвідношенням для досягнення пропорції 1,0 моль Na_2O - 2,0 моль P_2O_5 , розтирають в агатовій ступці до однорідного стану, одержану механічну суміш прожарюють в платиновому тиглі 1 годину при температурі 850 °С, розплав насичують при перемішуванні фторидом натрію NaF (1,0 г) та витримують при температурі 850 °С 1 годину, далі насичують оксидом нікелю (II) (1,0 г), витримують 2 години при температурі 900 °С, перемішують і кристалізують розплав шляхом пониження температури з 900 °С до 700 °С за 24 години, одержані монокристали подвійного триметафосфату $\text{NaNi}(\text{PO}_3)_3$ відмивають водою та висушують при кімнатній температурі.

Корисна модель відноситься до хімічних сполук координаційної будови, а саме подвійного безводного триметафосфату натрію-нікелю (II) у твердому монокристалічному стані загальної формули $\text{NaNi}(\text{PO}_3)_3$.

Найбільш близьким за хімічною суттю і досягнутим результатом до корисної моделі, що передбачається, є $\text{NaNi}(\text{PO}_3)_3$, одержаний шляхом взаємодії оксиду нікелю (II) в розплавах системи $\text{Na}_2\text{O}-\text{P}_2\text{O}_5-\text{NiO}$ при температурі 700-900 °С. [Петренко О.В. Синтез та дослідження подвійних фосфатів лужних металів та нікелю і кобальту (II). Дис. канд. хім. наук: 02.00.01- К., 1997, 176с.].

Недоліком найближчого аналогу стосовно об'єкту, що заявляється є неможливість одержання великих монокристалів (розмірами понад 4 мм) подвійного безводного триметафосфату натрію-нікелю (II) за вказаною процедурою внаслідок причини: недостатні умови для кристалізації та вирощування монокристалів великих розмірів для подальшого використання чистої індивідуальної сполуки, яка відноситься до подвійних фосфатів - неорганічних сполук з координаційною будовою.

Корисною моделлю ставиться завдання одержати у монокристалічному стані подвійний безводний триметафосфату натрію-нікелю (II), що відноситься до координаційних солей за будовою аніону.

Поставлене корисною моделлю завдання досягається тим, що у способі одержання подвійного триметафосфату натрію-нікелю (II), що включає використання розплаву механічної суміші полікристалічних речовин, згідно корисної моделі механічну суміш Na_2O та P_2O_5 з відповідним мольним співвідношенням (для досягнення пропорції 1,0 моль Na_2O - 2,0 моль P_2O_5) розтирають в агатовій ступці до однорідного стану, одержану механічну суміш прожарюють в платиновому тиглі 1 годину при температурі 850 °С, розплав насичують при перемішуванні фторидом натрію NaF (1,0 г) та витримують при температурі 850 °С 1 годину, далі насичують оксидом нікелю (II) (1,0 г), витримують 2 години при температурі 900 °С, перемішують і кристалізують розплав шляхом пониження температури з 900 °С до 700 °С за 24 години, одержані монокристали подвійного триметафосфату $\text{NaNi}(\text{PO}_3)_3$ відмивають водою та висушують при кімнатній температурі.

Одержаний твердий полікристалічний подвійний триметафосфату натрію-нікелю (II), що відноситься до координаційних солей за будовою аніону, загальної формули $\text{NaNi}(\text{PO}_3)_3$, забезпечено кристалізацією розплаву $\text{Na}_2\text{O}-\text{P}_2\text{O}_5-\text{NiO}-\text{NaF}$.

Синтез виконують в наступному порядку. Наважки NaPO_3 та $\text{NH}_4\text{H}_2\text{PO}_4$ (взяті для досягнення пропорції 1,0 моль Na_2O - 2,0 моль P_2O_5), перемішують в агатовій ступці до однорідного ста-

(13) U
(11) 53163
(19) UA

ну. Одержану механічну суміш прожарюють в платиновому тиглі 1 годину при температурі 850 °С, розплав насичують при перемішуванні фторидом натрію NaF (1,0 г) та витримують при температурі 850 °С 1 годину, далі насичують оксидом нікелю (II) (1,0 г), витримують 2 години при температурі 900 °С, перемішують і кристалізують розплав шляхом пониження температури з 900 °С до 700 °С за 24 години. Отримують зелені монокристали подвійного триметафосфату $\text{NaNi}(\text{PO}_3)_3$.

Приклад. Наважки NaPO_3 (5,30 г) та $\text{NH}_4\text{H}_2\text{PO}_4$ (5,98 г) (взяті для досягнення пропорції 1,0 моль Na_2O - 2,0 моль P_2O_5), перемішують в агатовій ступці до однорідного стану. Одержану механічну суміш прожарюють в платиновому тиглі 1 годину при температурі 850 °С, розплав насичують при перемішуванні фторидом натрію NaF (1 г) та витримують при температурі 850 °С 1 годину, далі насичують оксидом нікелю (II) (1,0 г), витримують 2 години при температурі 900 °С, перемішують і кристалізують розплав шляхом пониження температури з 900 °С до 700 °С за 24 години. Отримують монокристали подвійного триметафосфату $\text{NaNi}(\text{PO}_3)_3$.

Загальна формула синтезованої речовини встановлена за її хімічним складом (табл. 1).

Таблиця 1

Дані кількісного хімічного аналізу отриманої сполуки (% мас.)

Формула сполуки	Na_2O		NiO		P_2O_5	
	розр.	одерж.	розр.	одерж.	розр.	одерж.
$\text{NaNi}(\text{PO}_3)_3$	9,87	10,06	23,88	24,12	66,25	65,82

ІЧ-спектр сполуки $\text{NaNi}(\text{PO}_3)_3$ має характеристичні смуги поглинання $\nu_{\text{s,as}}$ PO₃, властиві відповідним фосфатним іонам (табл. 2).

[Атлас инфракрасных спектров фосфатов. Двойные моно- и дифосфаты (под ред. И.В. Тананаева).-М.: Наука, 1990.].

Таблиця 2

ІЧ-спектр синтезованого фосфату (cm^{-1})

Віднесення частот	Формула сполуки
	$\text{NaNi}(\text{PO}_3)_3$
δ_{s} P-O	520 ср. 535 ел.
δ_{as} +	560 ел.
ν_{MO}	595 ср.
ν_{s} P-O-P	740 ср. 750 ср. 770 ср.
ν_{as} P-O-P	810 ср. 910 ср. 940 пл. 1030с. 1070 ср.
ν_{as} PO ₂	1160 о.с., 1265 о.с.

Результати рентгенофазового аналізу та електронні спектри дифузного відбиття синтезованого фосфату показали, що нікель в складі сполуки має ступінь окиснення (II), що відповідає літературним даним. [Ливер Э. Электронная спектроскопия неорганических соединений.- М.: Мир, 1987].

Проведені дослідження показали, що отримана сполука може використовуватись в якості неорганічного барвника.